

متن سخنرانی علمی گروه اعتیاد با موضوع «بررسی سیاست‌های جدید مواد مخدر در افغانستان و تاثیر آن در ایران»

براساس اعلام طالبان و گزارش وضعیت جهانی مواد مخدر در سال ۲۰۲۱ که توسط دفتر مقابله با مواد مخدر و جرایم سازمان ملل تهیه شده است، فرمان منع کشت خشخاش توسط طالبان در آوریل ۲۰۲۲ صادر شد. صدور این فرمان بر بازار مواد مخدر در منطقه و جهان تاثیرگذار بوده است.

با پیروزی انقلاب اسلامی و انهدام زمین‌های زیر کشت خشخاش در کشور ایران، زمینه افزایش کشت در افغانستان به منظور رفع تقاضا در منطقه و جهان فراهم گردید به گونه ای که در دهه ۱۹۸۰ میلادی، افغانستان به عنوان بزرگترین تولید کننده تریاک در جهان بود.

با تسلط طالبان در سال های ۱۹۹۷ تا ۲۰۰۰ میلادی، گسترش کشت خشخاش و قاچاق مواد مخدر با افزایش ۶۳ درصدی تولید تریاک به منظور تأمین نیازهای مادی و منابع مالی صورت گرفت. متعاقب آن در ۷ دسامبر سال ۲۰۰۰ میلادی شورای امنیت سازمان ملل متحد، دولت طالبان را ملزم به کنترل و کاهش کشت خشخاش نموده و بدین ترتیب در ماه ژوئیه سال ۲۰۰۰ سیاست محدودیت کشت خشخاش توسط طالبان اعمال و کاهش ۹۴ درصدی تولید تریاک در افغانستان را شاهد بودیم.

با هجوم نظامی ایالات متحده آمریکا و کشورهای عضو ناتو به افغانستان و اشغال آن کشور در اکتبر سال ۲۰۰۱ میلادی، و روی کار آمدن دولت کرزای، مجدداً روند کشت خشخاش و تولید تریاک افزایش یافت طوری که در سال ۲۰۱۷ میلادی، تولید تریاک تا سطح ۹۰۰۰ تن رسید.

تولید مواد افیونی تریاک، مورفین و هروئین مسلماً بزرگترین فعالیت اقتصادی غیرقانونی افغانستان است. تولید ناخالص اقتصاد غیرقانونی مواد افیونی افغانستان ۱/۸ تا ۲/۷ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۱ تخمین زده شده است.

قرار گرفتن ایران در مسیر مبدا ترانزیت مواد از افغانستان و پاکستان باعث شده است که تحت تاثیر سیاست‌های افغانستان در عرصه مواد مخدر قرار گیرد. از پیامدهای آن می‌توان به گسترش قاچاق مواد، شرارت، تروریسم، افزایش مهاجرین غیرقانونی، توسعه ناامنی در مرزهای شرقی، تحرکات قومی، تغییر در قیمت مواد، افزایش ناخالصی مواد وارداتی با ترکیب ماده سرب که منجر به ایجاد مسمومیت، افزایش مرگ و میر مصرف کنندگان مواد و افزایش نرخ شیوع مصرف در دهه ۸۰ و ۹۰ تغییر الگوی مصرف به سمت محرک و ماری جوانا شده است، اشاره کرد.

با استقرار مجدد طالبان در کشور افغانستان در سال ۲۰۲۱ و سیاست مجدد منع کشت خشخاش، احتمال بروز تحولات جدیدی مطرح است:

* با توجه به وابستگی اقتصادی کشور افغانستان و حکومت طالبان به تولید، تجارت و قاچاق غیر قانونی مواد مخدر و روان گردان‌ها بعنوان یکی از منابع اصلی درآمد و اشتغال حداقل پنج میلیون نفر از آحاد جامعه روستایی افغانستان در امر کشت و تولید مواد مخدر و فقدان درآمدهای ملی، لذا احتمال تداوم وضع موجود و افزایش تولید تریاک، حشیش و مت‌آمفتامین پیش‌بینی می‌شود.

*تعارض احتمالی جامعه جهانی با طالبان می‌تواند باعث افزایش سطح زیر کشت خشخاش، رونق تولید ارزان قیمت مت‌آفتمین و ماریجوانا و افزایش درآمدهای مالیاتی طالبان و اخذ آن از کشاورزان، صاحبان آزمایشگاهها و لابراتوارهای ساخت مواد صنعتی، تجار و قاچاقچیان مواد مخدر شود .

*افزایش حجم قاچاق مواد به کشور، بروز نوسانات قیمت مواد که منجر به رشد بازار مصرف مواد در ایران و در نتیجه افزایش بروز مصرف و شیوع اعتیاد می‌شود، افزایش ورود مت‌آفتمین ارزان قیمت و تغییر الگوی مصرف مواد، افزایش درگیری با قاچاقچیان در استان‌های شرق و حاشیه شرقی کشور می‌گردد.

اقدام طالبان برای ممنوعیت کشت و قاچاق مواد مخدر به عنوان سیاست آشکار آن‌ها در کوتاه مدت قابل پیش‌بینی بوده و سیاست انقباضی را به منظور ژست بین‌المللی، و جلب توجه و کسب حمایت کشورهای منطقه و جهان به منظور تامین منابع مالی مورد نظر را اعمال خواهد کرد.

لذا چشم انداز موجود حاکی از ممنوعیت موقت کشت خشخاش، خروج مواد دپو شده در انبارهای افغانستان، افزایش تولید ماری‌جوانا، و مت‌آفتمین از گیاه افدرا در افغانستان و قاچاق آن به کشور، بروز شوک به بازار مصرف و تغییر در الگوی مصرف مواد در جامعه ایران، تغییر در روند قاچاق مواد به داخل کشور از طریق مرز پاکستان به صورت محمولات کوچک و احتمال افزایش تبدیل تریاک به مورفین و هروئین با رویکرد جلوگیری از خام‌فروشی تریاک و افزایش ارزش افزوده آن، تغییر در الگوی مصرف مواد به مصرف تزریقی هروئین و تبعات ناشی از آن، افزایش ناخالصی مواد و بروز مسمومیت در مصرف‌کنندگان مواد و تبعات ناشی از آن همچون افزایش مرگ و میر، گرایش به مصرف داروهای مخدر و محرک همچون ترامادول، متادون و ریتالین در برخی لایه‌های جامعه، کاهش میزان کشفیات مواد، افزایش قیمت مواد اولیه و تاثیر آن در تولید داروهای مخدر بویژه مورفین و گران شدن خدمات درمانی به مصرف‌کنندگان مواد خواهد بود.

به هر حال، تغییرات ایجاد شده در سیاستهای افغانستان موجب بروز تغییر در الگوی مصرف معتادان در جمهوری اسلامی ایران خواهد شد، لذا ضروری است، نسبت به رصد و آنالیز مواد مخدر کشف شده نسبت به متناسب‌سازی برنامه‌های درمانی و اصلاح پروتکل‌های درمانی اقدام نموده و تلفات انسانی احتمالی را کاهش دهیم.